

verslag

Omschrijving	Themasessie PAWOZ - Eemshaven
Vergaderdatum en -tijd	24 november 2022, 14.00 uur - 17.00 uur
Locatie	Provinciehuis Groningen

1. Opening

Marc Jager (RHDHV) opent de themasessie.

2. Waar staan we nu?

Olaf Herfst (EZK) geeft een toelichting over de stand van zaken van de concept-NRD, en geeft een korte vooruitblik op de activiteiten vanaf volgend jaar. Volgend jaar wordt er gewerkt aan de planMER, de IEA, het voorontwerp tunnel en het programma-beleidsdocument. Ook verteld hij over de laatste ontwikkeling waarbij er mogelijk een demonstratiekavel voor de productie van waterstof op zee wordt aangewezen.

3. Reacties op de concept NRD

Patrick Mulder (Witteveen+Bos) bespreekt de NRD, en licht toe hoe de reacties op de concept NRD zijn verwerkt.

Een aanwezige vraagt in hoeverre het mogelijk is voor zo'n lange periode corridors aan te wijzen. Er kunnen toch altijd dingen veranderen? Patrick Mulder begrijpt de vraag en geeft aan dat we tegelijkertijd naar de omgeving duidelijkheid willen geven. Uiteindelijk doorloopt ieder project (dus ook een kabel of waterstofleiding) nog een eigen projectMER procedure voordat het echt wordt aangelegd.

Een aanwezige vraagt naar cumulatie. Patrick Mulder licht toe dat cumulatie in het planMER aan bod komt. Hier is ook met de Commissie m.e.r. over gesproken.

Een aanwezige vraagt of er op zee een termijn geldt, nadat je een beslissing vastlegt, waarbinnen je het ook moet uitvoeren. Patrick Mulder licht toe dat dit wel zo is bij een bestemmingsplan op land, maar hier niet omdat het gaat om een programma. Een programma heeft veel parallellen met een structuurvisie, welke ook geen einddatum heeft.

Een aanwezige vraagt of er een volgorde is aan de effecten, is er bijvoorbeeld één effect belangrijker dan de anderen? Patrick Mulder zegt dat dit niet zo is.

Een aanwezige vraagt naar herstellende compensatie. Patrick Mulder licht toe dat herstel en compensatie per route verschilt, want de effecten zijn per route anders. Daarnaast werkt de Minister voor Klimaat en Energie aan gebiedsfondsen.

Een aanwezige vraagt wat de implicatie is van het mogelijke waterstofdemonstratiekavel. Patrick Mulder legt uit dat dit betekent dat er mogelijk voor 2031 een waterstofleiding wordt aangelegd, waar we eerder dachten dat dit pas na 2031 zou plaatsvinden. Olaf Herfst (EZK) vult aan dat dit soort ontwikkelingen goed passen binnen het programma, omdat in PAWOZ – Eemshaven onderzocht wordt welke ruimte er is voor zowel kabels als leidingen. Waarmee het programma in de basis toekomstbestendig is en kan inspelen op nieuwe ontwikkelingen als een demonstratiekavel.

Een aanwezige vraagt of er gasleidingen kunnen worden hergebruikt. Eisse van den Oever (EZK) legt uit dat er onderzoek naar wordt gedaan, onder andere door TNO.

Een aanwezige vraagt naar de vergunbaarheid van de kwelderroute, en een andere aanwezige vraagt naar de beschermingszone van de dijk. Patrick Mulder zegt dat de naam eigenlijk ongelukkig is, omdat het gaat om een variant die in de beschermingszone van de dijk wordt gelegd. De route kent een buiten- en binnendijkse variant. Het waterschap ziet hier mogelijkheden. Beide varianten zullen in fase 1 (routeontwerp) bekeken worden. Dan zal duidelijk worden of deze route (en ook alle andere routes) haalbaar en maakbaar zijn.

Een aanwezige vraagt naar de verschillende onderzoeksmethoden, zoals expert judgement. Patrick Mulder licht toe dat je sommige dingen kan doen met GIS-berekeningen, zoals oppervlak, maar dat daarnaast een kwalitatieve beoordeling nodig is. Die verschillende technieken worden toegepast in de planMER.

Een aanwezige vraagt wat je doet met zuivere zuurstof als restproduct van waterstofproductie. Patrick Mulder antwoordt dat dit buiten de scope van PAWOZ Eemshaven ligt.

Een aanwezige vraagt of de ADC toets wordt gedaan. Patrick Mulder antwoordt dat we voor de ADC toets een aanzet doen, maar niet de hele procedure doen, omdat we nog niet weten welke route er uit komt.

Een aanwezige vraagt of in het MER gebruik wordt gemaakt van de ervaringen met o.a. het blootspoelen van leidingen in het verleden. Patrick Mulder bevestigt dat deze ervaringen inderdaad worden meegenomen.

Een aanwezige vraagt of qua veiligheid 'hoe dieper, hoe beter' geldt. Patrick Mulder licht toe dat de keerzijde van heel diep graven is dat er meer gebaggerd wordt, wat leidt tot meer milieueffecten.

4. Routeontwerp

Frank Timmer (TenneT) en Maurice Vos (Gasunie) geven een update over het routeontwerp. Ze zijn in opdracht van EZK bezig met 'huiswerk' om iedere route technisch verder uit te werken en willen begin 2023 de resultaten presenteren en er samen verder over praten.

Een aanwezige vraagt of uit dit onderzoek ook blijkt hoeveel er tegelijk aangelegd kan worden. Frank Timmer geeft aan dat in beeld wordt gebracht hoeveel kabels en/of leiding er in een corridor kunnen, maar benadrukt dat er niet letterlijk tegelijk meerdere kabels aangelegd kunnen worden. Zo zijn er bijvoorbeeld seizoensbeperkingen op wanneer je kan bouwen/aanleggen.

Een aanwezige vraagt of de veiligheidsmarge tussen kabels kleiner kan dan de reguliere afstanden. Frank Timmer bevestigt dat hier naar wordt gekeken en dat dit tussen de routes kan verschillen, maar dat dit makkelijker is tussen kabels van TenneT zelf (want, dezelfde eigenaar) dan met kabels van anderen. In dat laatste geval moet je een overeenkomst sluiten om dichterbij te komen.

Een aanwezige vraagt of je de geul kan volgen, want die geeft 'gratis' diepte. Frank Timmer licht toe dat dit kan helpen, maar dat het diepste punt van de geul een beperkte breedte heeft. Hier passen dus niet alle kabels in. Daarnaast veranderen geulen door de jaren heen van ligging, dus moet er niet alleen naar de diepte nu gekeken worden maar ook naar de verwachte diepte gedurende zo'n 40 jaar. Vaak is er dan alsnog baggerwerk nodig om die toekomstige diepte te garanderen.

Een aanwezige vraagt of het verschil in lengte tussen routes relevant is in verlies van elektriciteit. Frank Timmer heeft die berekeningen nu niet, maar dit zal meewegen in het totaal kostenplaatje. De verwachting is niet dat dit echt onderscheidend zal zijn.

Een aanwezige vraagt of er ook bijvoorbeeld NIOZ data wordt gebruikt om schelpenbanken te ontwijken. Frank Timmer legt uit dat uitwerking van routes iteratief gaat, en in een aantal fases zal verlopen. Informatie die nu nodig is om schelpenbanken zoveel mogelijk te vermijden wordt meegenomen. Maar dit komt zeker in een volgende fase aan bod, waar meer in detail gekeken zal worden.

Een aanwezige vraagt of het aspect biodiversiteit aan routes kan worden toegevoegd. Frank Timmer geeft aan dit een heel breed begrip is en vertelt dat in deze fase sowieso informatie over ligging van zeegras en mosselbanken meegenomen wordt bij de optimalisatie van routes.

Een aanwezige vraagt wat er begin volgend jaar wordt toegelicht. Frank Timmer wil dan laten zien waar we staan, en er samen verder over praten. Alle NRD-routes zullen dan aan de hand van de genoemde aspecten in de tabel (zie presentatie) beschreven zijn.

Een aanwezige noemt dat in het verleden een kwelderroute is afgefallen omdat er te veel verbindingsmoffen (tussen kabeldelen) gemaakt moesten worden. Waarom is hij dan nu terug? Frank Timmer licht toe dat hij op verzoek van het Waterschap is teruggekomen. Daarnaast lag de route toen niet in de dijkbeschermingszone, nu wel.

Een aanwezige vraagt waarom de tunnel niet bijvoorbeeld 100 km is in plaats van 30 km. Maurice Vos antwoordt dat tunnelboormachines maximaal ongeveer 15 km kunnen boren. Een tunnel van 100 km vereist dus meerdere tussenpunten, die dan ook weer effect hebben.

Een aanwezige vraagt welke breedte de tunnel zal zijn. Maurice Vos licht toe dat er naar een diameter van 6 en 9 meter wordt gekeken.

Een aanwezige vraagt of er in Zwitserse Alpentunnels ook stroomkabels lopen. Maurice Vos weet dit niet zeker, maar als er kabels zijn zal dit niet grote transportcapaciteit zijn.

Een aanwezige vraagt of de waterstofleiding kan worden ingebracht in de tunnel door deze in water te laten drijven. Maurice Vos bevestigt dat hieraan wordt gedacht, net als aan een scenario met rollers. Alles wordt nog verder onderzocht.

5. Wensen en verwachtingen

Marc Jager vraagt hoe de aanwezigen in het vervolgproces betrokken willen worden, en wat hun wensen en verwachtingen zijn.

Een aanwezige vond het fijn om in deze fase al conceptdocumenten in te kunnen zien, zodat ze kunnen aangeven als er dingen missen.

Een aanwezige wil een helder overzicht hebben van wat er wanneer gebeurt. Marc Jager licht toe dat er een moment komt dat het routeontwerp wordt besproken, dat de deelrapporten voor de MER en IEA worden besproken, het Omgevingsberaad Waddengebied en het Bestuurlijk Overleg Programma een plek krijgen, en dat er natuurlijk een formele ter inzage periode is. Olaf Herfst (EZK) voegt hieraan toe op een volgende bijeenkomst met een helder overzicht van de volgende stappen en bijhorende producten te komen.

Een aanwezige geeft complimenten hoe de betrokkenheid het afgelopen jaar is georganiseerd en zegt dat het nu zaak is de inhoudelijke stakeholders betrokken te houden.

6. Komende jaar

Imre Perenboom (EZK) vertelt over de hoofdlijnen van de planning voor PAWOZ Eemshaven vanaf volgend jaar.

Een aanwezige vraagt wanneer er een VKA komt. Imre Perenboom legt uit dat dit pas na dit programma komt. Dit programma eindigt met een lijst opties met prioritering waar een aansluiting zou kunnen, pas in het begin van de fase daarna wordt er een VKA gekozen.